

Intern OE-rapport

Middelburg – Dinantstraat 9
Beknopt prospectieverslag.

Terreinwerk V. Ameels en J. Moens
R. Kaddachi, W. Volders, R. Schockaert & M. De Temmerman

Rapportage Vera Ameels

Brussel, 2013

Administratieve gegevens:

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Maldegem - Middelburg

Adres: Dinantstraat 9

Kadaster: Afdeling: 4de Sectie: B

Percelen: 125g – 107 l

Eigenaar terrein : L. Speeckaert

Opgraving ☐ Prospectie ☒

Vergunningsnummer: 2008/009

Naam aanvrager: Ameels Vera

Uitvoering: Ameels Vera

Naam site: 08MiDi 9

Lambertcoördinaten (Lambert 2008): X= 83644 Y= 216615

Agentschap Onroerend Erfgoed

Phoenixgebouw
Koning Albert II-laan 19, bus 5
1210 Brussel

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

© Agentschap Onroerend Erfgoed, B-1210 Brussel (tenzij anders vermeld - except stated otherwise) - 2013.

Inhoudsopgave

- 1. Omschrijving van de onderzoeksopdracht**
- 2. Locatie van het projectgebied**
- 3. Historische en archeologische voorkennis**
- 4. Archeologische waarnemingen**
- 5. Besluit en aanbevelingen**
- 6. Bibliografie**
- 7. Bijlages**

1. Omschrijving van de onderzoeksopdracht

Naar aanleiding van de aanleg van een hoogstamboomgaard en van een veedrinkpoel door de eigenaar van het perceel in samenwerking met het Regionaal Landschap Meetjesland werd een verkennend onderzoek uitgevoerd op een perceel weiland in de Dinantstraat te Middelburg. Het onderzoek vond plaats van 11 februari 2008 tot 18 februari 2008.

Het onderzoek werd uitgevoerd door middel van proefsleuven. Voorafgaandelijk werd een geofysisch onderzoek uitgevoerd. Het doel van dit onderzoek was enkel de methode uit te testen (zie verder). Het voorafgaand geofysisch onderzoek werd niet als basis gebruikt voor het uitzetten van de sleuven. Het uitzetten van de sleuven gebeurde op basis van het tracé van de nieuw aan te planten hoogstammen.

2. Locatie van het projectgebied

De te onderzoeken percelen situeren zich in de Dinantstraat, achteraan woning nr 9. Het betreft de kadastrale percelen 125g en 107l.

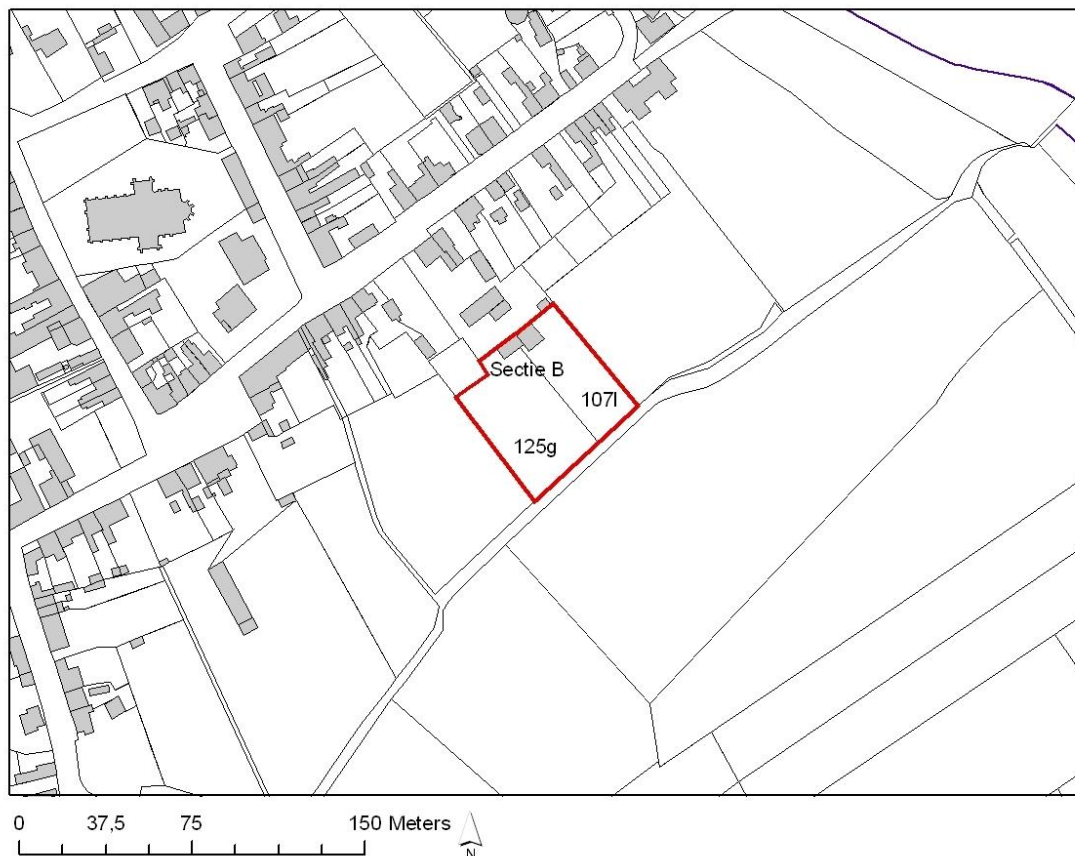

Fig. 1 : Kadastraal plan met aanduiding van de onderzochte percelen

Fig. 2 : Voorstelling van de te realiseren aanplant

3. Historische en archeologische voorkennis

In 1448 begon Pieter Bladelin - schatbewaarder van de Bourgondische Hertogen Filips de Goede en Karel de Stoute en van de Orde van het Gulden Vlies - met de bouw van een stad Middelburg-in-Vlaanderen. De nieuwe heerlijkheid was gelegen langsheen de oude (Romeinse) weg tussen Brugge en Aardenburg, en ook vlak bij Brugge, Damme en Sluis.

De volgens strak grondplan aangelegde stad werd voorzien van muren, wallen, een kerk, stadhuis, een hospitaal, burgerhuizen en een imposant kasteel dat de stad domineerde. De stad kende een grote bloei tussen ca. 1450 en 1490 tijdens het bewind van Bladelin en later ook onder Hugonet maar had sterk te lijden onder het oorlogsgeweld tijdens de godsdienstoorlogen en de daaropvolgende conflicten (tussen ca 1580 en 1700). Deze belangrijke veranderingen uit turbulente geschiedenis van deze stadssite blijken niet alleen uit de studie van de geschreven bronnen maar ook uit de gevoerde opgravingen, ondermeer op de stadhuissite, op de omwallingen en vooral op de kasteelsite. Deze opgravingen vormden de start van een multidisciplinair project dat zich de studie en het beheer van deze voor Vlaanderen unieke site tot doel stelt. Ze vormden tevens de aanleiding tot de aanduiding van Middelburg als eerste beschermde archeologische site in Vlaanderen.

Eerdere archeologische prospecties en onderzoek in de Dinantstraat vonden plaats in de Dinantstraat 10 en Dinantstraat 17 ¹.

De straatnaam, Dinantstraat, verwijst naar de koperslagers die zich hier vestigden bij de oprichting van het stadje Middelburg. Het Middelburgs Vaardeken, een verbinding met de Gentse Lieve, maakte Middelburg interessant voor handelondernemingen, waaronder tapijtweverijen en koperslagerij. Zo liet Bladelin de door Karel de Stoute in 1466 uit Dinant verdreven koperslagers in zijn stad intrekken. Deze activiteit gaf de inwoners van het stadje de naam "Ketelboeters"².

Bij eerder onderzoek werden geen archeologische sporen aangetroffen die verwijzen naar de koperslagerij. Het blijft ook maar de vraag of dergelijke activiteiten veel materiële sporen nalieten. De koperslager is immers een ambachtsman die platen koper of andere zachte materialen bewerkt. De plaat koper wordt geslagen (gedreven) in een houten mal en zo omgevormd tot sier- of gebruiksvoorwerp. De ketellapper ging vaak van deur tot deur en lapte aan huis ketels en andere koperen voorwerpen op. In het atelier bevond zich voornamelijk gereedschap, zoals hamers en staken.

Fig. 3 Centsprent koperslager, Koninklijke Bibliotheek Nederland³

¹ Ameels V. 2010: Middelburg, Dinantstraat 10, Intern rapport VIOE

Ameels V. 2013: Middelburg, Dinantstraat 17, Intern rapport OE

² *Inventaris van het bouwkundig erfgoed, Provincie Oost-Vlaanderen, Gemeenten: Assenede, Eeklo, Kaprijke, Maldegem en Sint-Laureins, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 21N*, (onuitgegeven werkdocumenten). <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/dibe/geheel/11346>

³ Brepols en Dierckx (1880-1911), *Prent stielen en ambachten*, Turnhout Borms 0183 (prent), Centsprenten, Koninklijke Bibliotheek Nederland

3. Archeologische waarnemingen

Een geofysische prospectie door middel van georadar werd uitgevoerd Lieven Verdonck van Ugent⁴. Hij bereidt momenteel een doctoraat voor over prospectie met georadar toegepast op de archeologie. De nadruk ligt daarbij op het evalueren van de meerwaarde van ultradichte samplingstrategieën, en op het toepassen en ontwikkelen van algoritmen voor de verwerking van de daaruit voortkomende gegevens. Daarvoor voert hij geofysische prospecties uit in België (o.a. Aalter, Middelburg, Koekelare, Vinkem) en het Middellandse Zeegebied (Corsica, Griekenland, Italië, Malta, Portugal).

De geofysische prospectie door middel van georadar is gebaseerd op de weerkaatsing van radargolven door afgedekte archeologische structuren. De diepte van de sporen wordt ingeschat door het meten van het tijdsverloop waarbinnen een golf aan de oppervlakte terugkeert. Dit is meteen het belangrijkste voordeel van deze techniek ten opzichte van andere geofysische prospectiemethoden: de informatie is driedimensionaal, ook de diepte van de structuren is gekend.

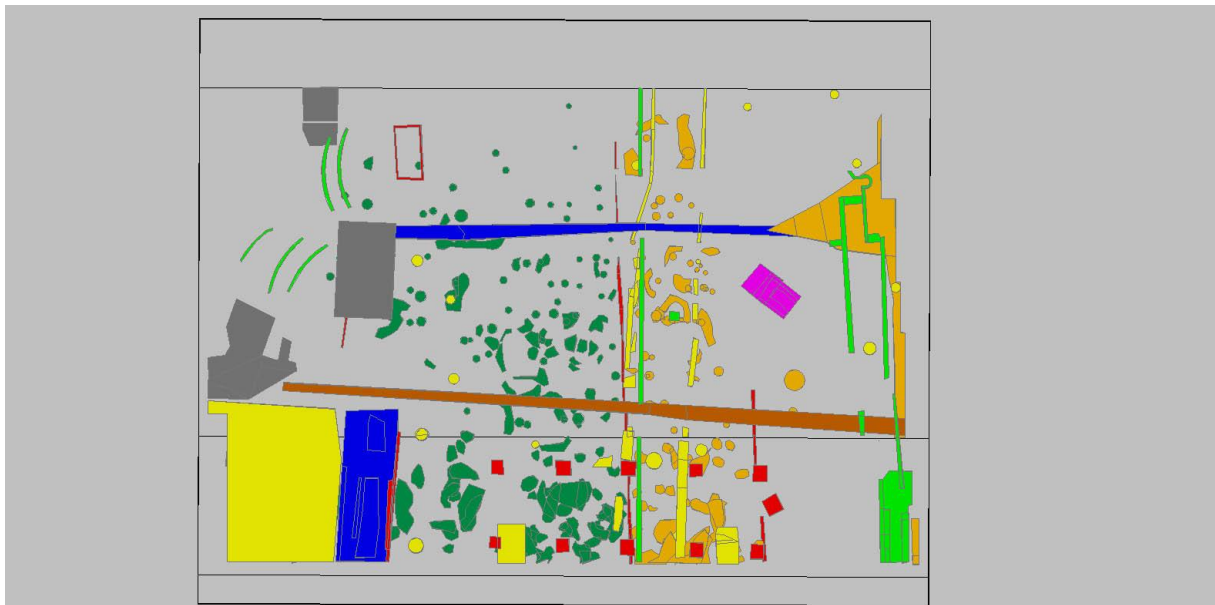

Fig. 4: Voorstelling resultaten georadar.

Uit de eerste voorlopige resultaten bleek dat de interpretatie van de resultaten van de georadar toch met de nodige voorzichtigheid dient te gebeuren en dat een terreincontrole noodzakelijk blijft om tot een juiste interpretatie van de sporen te komen.

Zo bleek het na controle in een aantal gevallen te gaan om rollen prikkeldraad, stroken bouwpuin en concentraties aan recent afval in de ploeglaag (Fig. 5).

Wanneer na controle blijkt dat het effectief om archeologische sporen gaat, laten de resultaten wel toe een zicht te krijgen op de situatie in de niet afgegraven zones en worden structuren herkenbaar (cfr. infra, sleuf 5).

⁴ Lieven Verdonck, Sint-Pietersnieuwstraat 35 UFO, 9000Gent
Lieven.Verdonck@UGent.be

Fig. 5: Prikkelendraad en bouwpuin in de ploeglaag

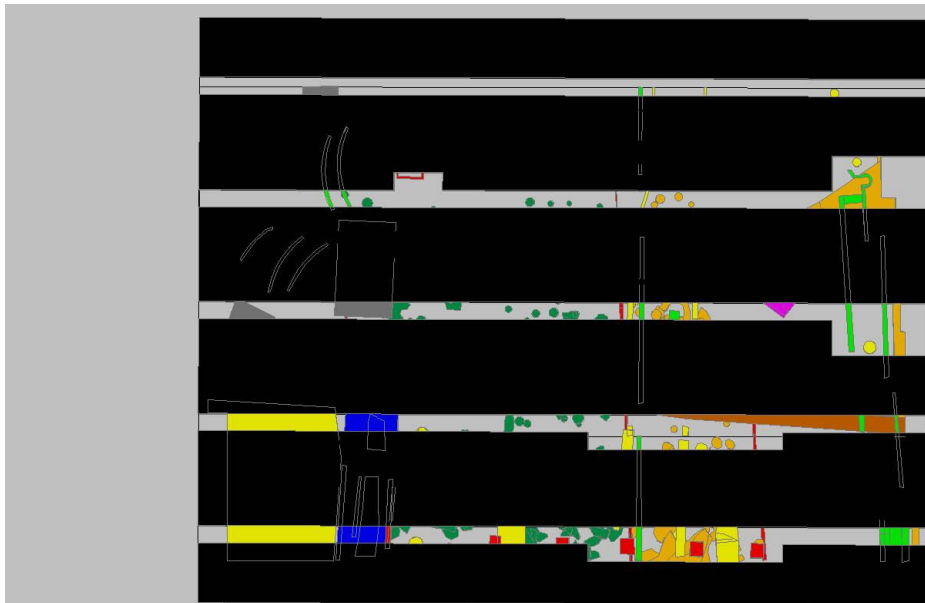

Fig. 6: Prospectiesleuven voorgesteld op het georadar-plan.

Na de geofysische prospectie werden 5 sleuven uitgezet van 2,50 meter breed en 35 meter lang op het tracé van de nieuw aan te planten bomen (Fig. 6 & 7).

Een aantal concentraties aan materiaal die werd aangetroffen in de ploeglaag werden fotografisch geregistreerd als zij in relatie konden gebracht worden met de resultaten van het geofysisch onderzoek.

De sporen die zich onder de ploeglaag bevonden werden gefotografeerd en ingetekend op schaal 1/50 en gecoupeerd. Coupes werden ingetekend op schaal 1/20. Profielen werden , afhandelijk van de aard van de sporen , deels ingetekend op schaal 1/50 en schaal 1/20.⁵

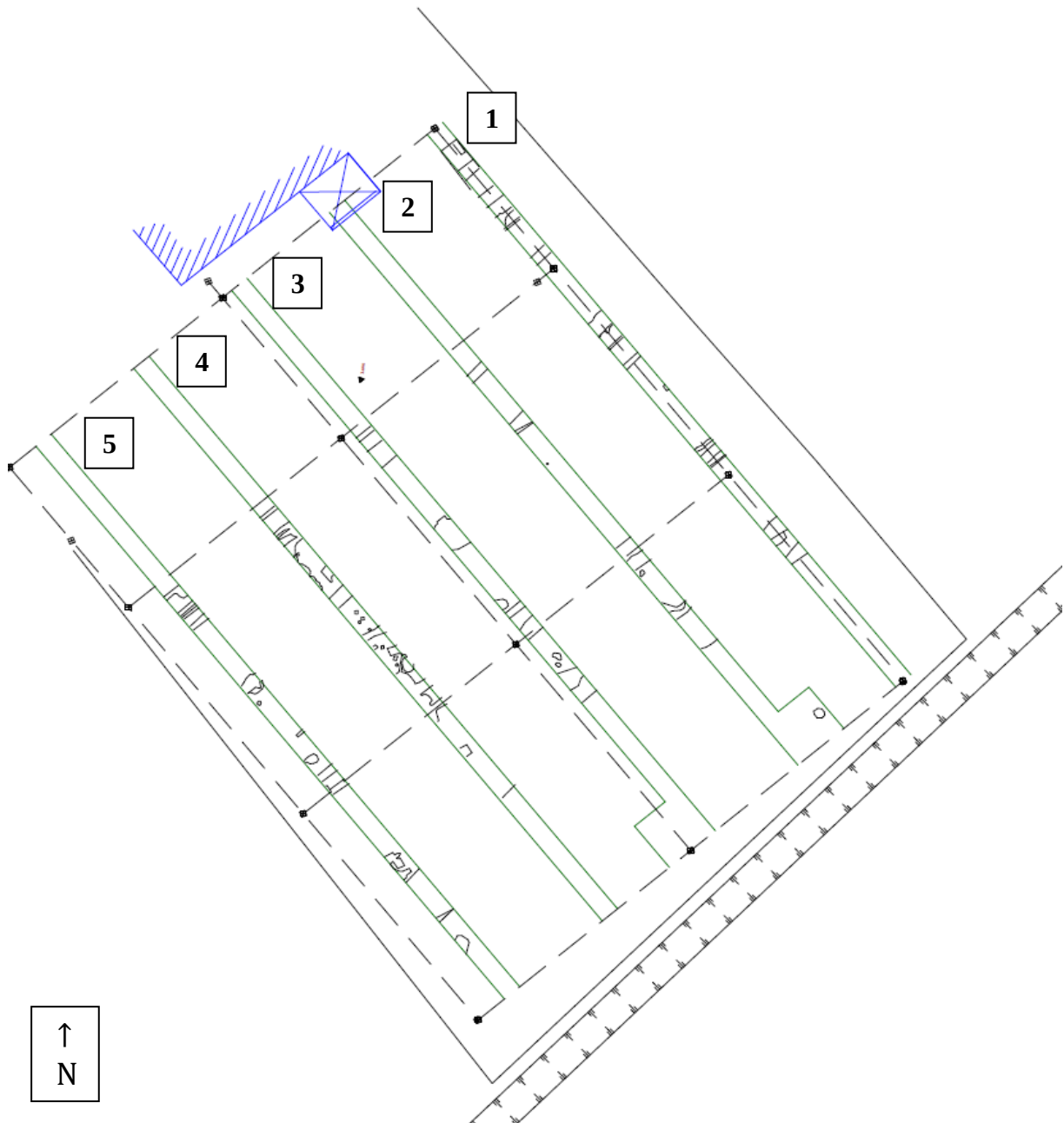

Fig. 7 : Aanduiding van de sleuven 1 t.e.m. 5 (opmeting J. Van Laecke⁶)

⁵ Alle plannen worden bewaard en ter inzage in het depot van het Agentschap Onroerend Erfgoed – Wallestraat 167 – 9700 Oudenaarde

⁶ Johan Van Laecke, Agentschap Onroerend Erfgoed, Onderzoeksmedewerker erfgoedbeheer.

Sleuf 1

Na het verwijderen van de teelaarde werden een 4-tal kleinere greppels (met donkerbruine vrij homogeen zandige vulling) en een 2,50 m brede greppel aangetroffen. Deze greppel heeft een meer heterogene gevlekte vulling. Het schaarse vondstenmateriaal lijkt deze greppel in de middeleeuwen te situeren.

Op het einde van de sleuf werd de aanzet van een gracht/depressie aangesneden, parallel lopend aan de nog bestaand gracht.

Een rij bakstenen en een stuk betonvloer bleken de restanten van het voormalige kippenhok.

Fig. 8: Overzicht sleuf 1

Fig. 9: Sleuf 1 , greppel.

Fig.10: Sleuf 1 , vulling Middeleeuwse greppel.

Fig. 11: Sleuf 1, Coupe middeleeuwse greppel.

Sleuf 2

Na het verwijderen van de teelaarde werden 3 greppels en één grotere greppel geregistreerd evenals een tweetal krengebegravingen (konijn).

Het beeld is vrij gelijkaardig aan het beeld dat werd waargenomen in sleuf 1.

Fig. 12: Overzicht sleuf 2.

Sleuf 3

In sleuf 3 werden naast een drietal greppels en de steeds terugkerende gracht ook een poel of waterput aangesneden. In dit spoor werd een boring verricht die een diepte van minstens 1 meter aangaf. Aangezien de geplande verstoring op het terrein niet van die aard was dat dieperliggende structuren werden bedreigd en de grondwaterstand zich op het moment van het onderzoek op -1,50 m ten opzichte van het loopvlak situeerde, werd besloten deze structuur niet verder te onderzoeken.

Sleuf 4

In sleuf 4 een gelijkaardig beeld als in de voorgaande sleuven, een aantal kleinere greppel en de wat bredere middeleeuwse greppel die zich verderzet doorheen het terrein.

Fig. 13: Sleuf 4 , coupe middeleeuwse greppel

Sleuf 5

De sporen beperken zich tot een aantal greppels, een paar stroken met spitsporen , de aanzet van een grotere gracht, een aantal palen en paaltjes verspreid over het terrein en een paar recente “verstoringen”. Eén van de palen oversnijdt de middeleeuwse greppel die doorheen het ganse terrein loopt.

Een kleine uitbreiding werd gemaakt om na te gaan in hoeverre de aanwezige paalsporen overeenkwamen met de sporen die herkend werden bij het geofysisch onderzoek. Dit bleek het geval te zijn.

Fig. 14 : Sleuf 5, paalkuilen.

Fig. 15: Sleuf 5, coupe paalkuil.

Vondsten

Er werden op het terrein geen grote vondstcomplexen aangesneden. Het vondstenmateriaal beperkt zich tot een paar scherven grijs en geglaazuurd aardewerk, een aantal tegel- en baksteenfragmenten en een sporadische steengoedscherf en pijpfragment (zie bijlage).

Een tweetal krengbegravingen (vermoedelijk konijn) en wat verspreid dierlijk botmateriaal werd eveneens gerecupereerd.

Veelal gaat het om fragmentarisch bewaarde, kleine wandscherven die geen zinvolle kwantificering, laat staan verregaande interpretaties mogelijk maken⁷.

De sporen kunnen op basis van het aangetroffen materiaal slechts grofweg in de middeleeuwse – post-middeleeuwse periode geplaatst worden.

⁷ Het materiaal wordt bewaard in het depot van het agentschap Onroerend Erfgoed – Wallestraat 167- 9700 Oudenaarde.

5. Besluit en aanbevelingen

De resultaten van het geofysisch onderzoek lijken vooral recentere verstoringen in de ploeglaag te visualiseren. Enkel de paalkuilen waren ook duidelijk zichtbaar in het archeologisch niveau. Op het terrein werden een aantal kleinere greppels, een waterput of poel, een middeleeuwse greppel een aantal paalkuilen en de aanzet van een gracht parallel aan de bestaande gracht aangesneden (Fig. 16). Er werden geen vondstenconcentraties geregistreerd. Na registratie en evaluatie van de sporen en rekening houdend met de aard van de verstoring bleek verder onderzoek niet noodzakelijk

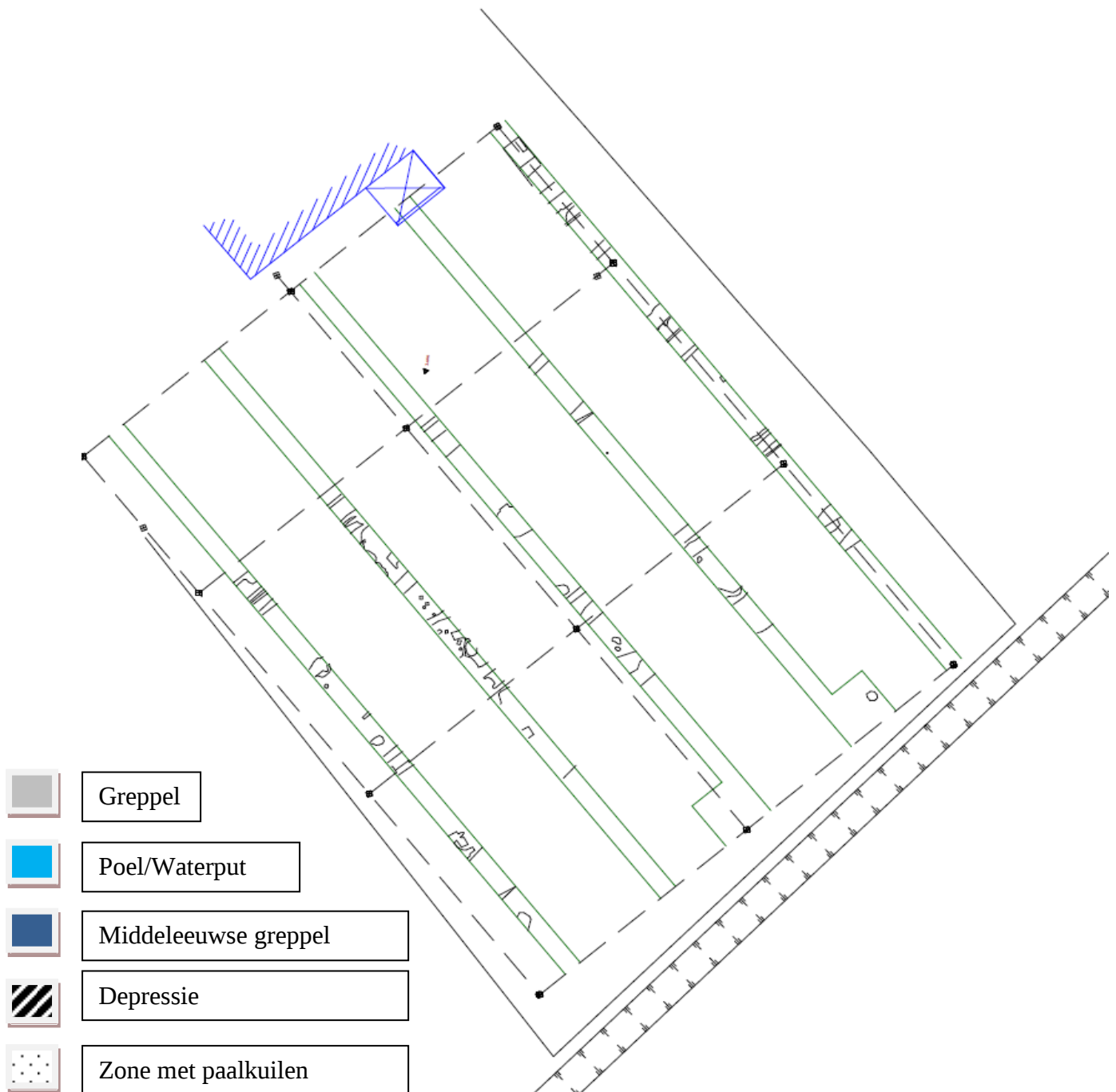
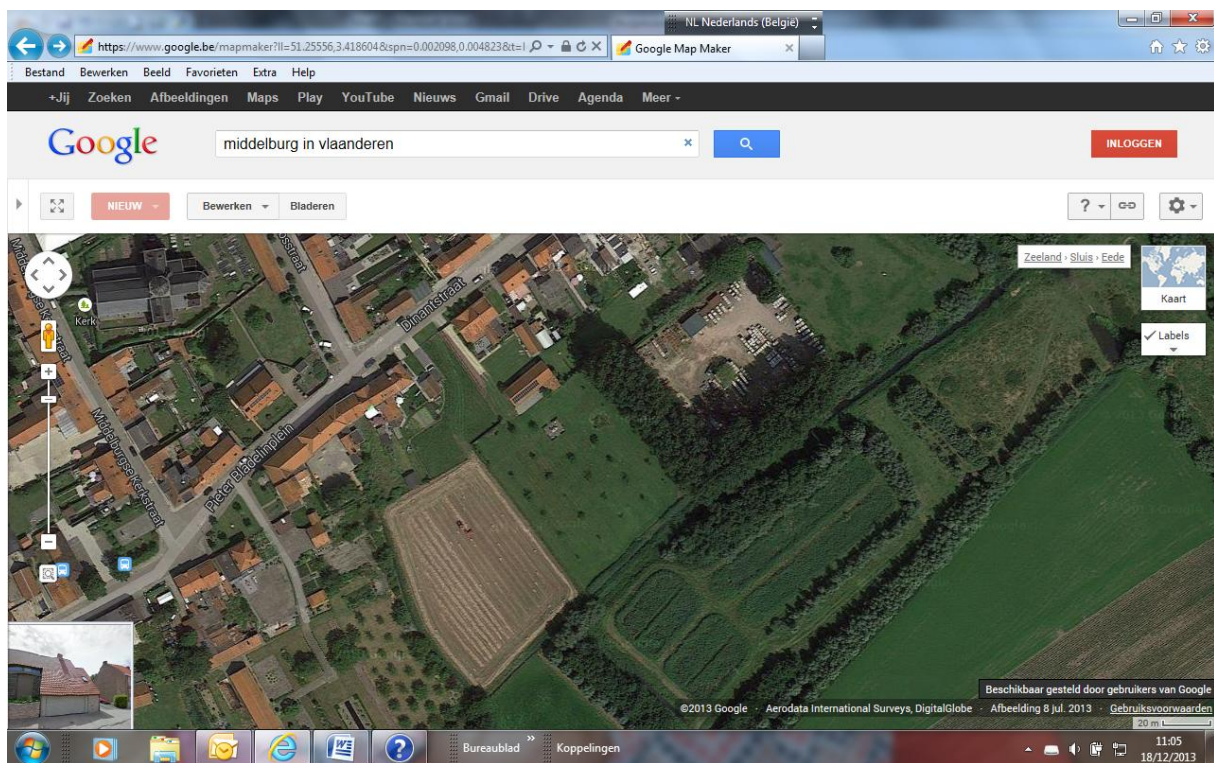

Fig. 16: Overzicht van de geregistreerde sporen

©2013 Google · Aerodata International Surveys, DigitalGlobe · Afbeelding 8 jul. 2013

Fig. 17 : Situatie anno 2013- Terrein met boomaanplant centraal in beeld.

6. Bibliografie

Ameels V. 2010: Middelburg, Dinantstraat 10, Intern rapport VIOE

Ameels V. 2013: Middelburg, Dinantstraat 17, Intern rapport OE

De Clercq W., Pype P., Mortier S., 2005: Archeologisch onderzoek in Middelburg-in-Vlaanderen (O.-VI.). Een bilan na drie jaar onderzoek op het opper- en neerhof van het kasteel van Pieter Bladelin, *Archaeologia Mediaevalis* 28, 93-101.

De Groote K. 2008: Middeleeuws aardewerk in Vlaanderen, Techniek, typologie, chronologie en evolutie van het gebruiksgoed in de regio Oudenaarde in de volle en late middeleeuwen (10de – 16de eeuw), *Relicta Monografieën* 1

Poulain M. 2010-2011: Middeleeuws en post-middeleeuws aardewerk uit het klooster en kasteel te Middelburg-in-Vlaanderen, Masterpaper Ugent, 220 p.

Pype P. & De Clercq W. 2006: Archeologisch onderzoek op het Bladelinplein in Middelburg-in-Vlaanderen (gem. Maldegem) , *Archaeologia Mediaevalis*, 29, p. 93 – 96.

7. Bijlages

Depotinventaris

Nr	Sleuf	Grpldatum	Grplnr	Coupe	Coupenr	Vondsten	Stalen	Context	Periode
08MIDI1	1	11/02/2008	6			Geglazuurd , baksteen			Post-ME
08MIDI2	1	11/02/2008	7			Geglazuurd, baksteen			Post-ME
08MIDI3	1	11/02/2008		A - B	6	Tegelfragmenten			
08MIDI4	1	11/02/2008		C-D	5	Steengoed (1)			
08MIDI5	1	11/02/2008		C-D	3	Natuursteen bewerkt			
08MIDI6	1	11/02/2008	20	E-F	8	Geglazuurd (1), tegelfragment			
08MIDI7	1	11/02/2008	36			Hout (vermoedelijk natuurlijk)		Rand gracht	
08MIDI8	1	11/02/2008		E-F		Pollen		Greppel	ME
08MIDI9	2					Dierlijk bot		Grijze ploeglaag	Post-ME
08MIDI10	2		4			Tegel (1)			
08MIDI11	2		9			Fe (1)			
08MIDI12	2		15			Geglazuurd (2) , Bs-brok (1)			
08MIDI13	2		22			Dierlijk bot , tegel (1)			
08MIDI14	2		26			Tegel (1), natuursteenfragment (1)			
08MIDI15	2		27			Dierlijk bot			
08MIDI16	2		28			Dierlijk bot			
08MIDI17	2		32			Bs-brokken			
08MIDI18	2		32'			Fe haakje, bs-brok			
08MIDI19	2		33			Grijs (1) - , tegelfragmenten , geglazuurd		Greppel	ME
08MIDI20	2		34			Bs-brok			
08MIDI21	2		36			Dierlijk bot			
08MIDI22	2		39 - 40			Fe nagel (1) - tegelfragment (1), geglazuurd (1)			
08MIDI23	2		24			Dierlijk bot			
08MIDI24	3		5			Rood (voet 1)			
08MIDI25	3		18			Geglazuurd (1)			
08MIDI26	3		13			Grijs , geglazuurd			
08MIDI27	3		15			Fe (1), grijs, roos (rand 1)			
08MIDI28	3		16			Steengoed, pijp, nagel, geglazuurd			Post-ME
08MIDI29	3		19			Fe (brokken , nagel) , pijp			Post-ME
08MIDI30	4		21			Mortelbrokjes (2)			
08MIDI31	4		22			Natuursteen bewerkt			
08MIDI32	4		15			Baksteen, tegel, fe nagel			
08MIDI33	4		ten N van 15			Fe - sleutel			
08MIDI34	4	13/02/2008	17			Geglazuurd, brok			
08MIDI35	4	13/02/2008	31			Grijs (oor 1)			
08MIDI36	4	13/02/2008	27			Geglazuurd (1)			
08MIDI37	4	13/02/2008	28			Mortel			
08MIDI38	4	13/02/2008	30			Baksteenbrok , pijp, geglazuurd			Post-ME
08MIDI39	4		36			Brokje			
08MIDI40	4		37			Geglazuurd (1), Bs brok , Fe nagel			
08MIDI41	4	13/02/2008	38			Baksteen brokken , nagel			

08MIDI42	4	13/02/2008	43			Fe kram			
08MIDI43	4		31-36	31-36	6	Grijs (1 ?)			
08MIDI44	4					Grijs rand (1) , geglazuurd (1)		net onder meest recente ploeglaag	
08MIDI45	4	13/02/2008	31-36	31-36	2	Bodemstaal, Z & V	Bodem, Z & V	Greppel	ME
08MIDI46	4	13/02/2008	31-36	31-36		Pollenstaal	Pollen	Greppel	ME
08MIDI47	5		2			Geglazuurd (1)			
08MIDI48	5		4			Tegel (1)			
08MIDI49	5		17			Silex verbrand , geglazuurd (1)			
08MIDI50	5		23			Fe-slak			
08MIDI51	5		27			Tegelfragment (1) , bot (1)			
08MIDI52	5		32			Geglazuurd (1)			
08MIDI53	5		33			Tand , faience			
08MIDI54	5		34			Baksteenbrok, steengoed			
08MIDI55	5		37			Bot, faience			
08MIDI56	5		47			Geglazuurd			
08MIDI57						Fles			

Lijst figuren

Fig. 1 : Kadastraal plan met aanduiding van de onderzochte percelen.

Fig. 2 : Voorstelling van de te realiseren aanplant.

Fig. 3 Centsprent koperslager, Koninklijke Bibliotheek Nederland.

Fig. 4: Voorstelling resultaten georadar.

Fig. 5: Prikkel draad en bouwpuin in de ploeglaag.

Fig. 6: Prospectiesleuven voorgesteld op het georadar-plan.

Fig. 7: Aanduiding van de sleuven 1 t.e.m. 5 (opmeting J. Van Laecke).

Fig. 8: Overzicht sleuf 1.

Fig. 9: Sleuf 1 , greppel.

Fig.10: Sleuf 1, vulling Middeleeuwse greppel.

Fig. 11: Sleuf 1, Coupe middeleeuwse greppel.

Fig. 12: Overzicht sleuf 2.

Fig. 13: Sleuf 4, coupe middeleeuwse greppel.

Fig. 14 : Sleuf 5, paalkuilen.

Fig. 15: Sleuf 5, coupe paalkuil.

Fig. 16: Overzicht van de geregistreerde sporen.

Fig. 17 : Situatie anno 2013- Terrein met aanplant centraal in beeld.